

A Nemzetközi Paleontológiai Unió /IPU/ 1968. évi ülés-
szakának ismertetése.

Dr. Bogsch László és Dr. Nagy Lászlóné

A Nemzetközi Geológus Kongresszus Prágában tartott XXIII. ülészakáival párhuzamosan ülésezett a Nemzetközi Paleontológiai Unió. A tervezett előadások kivonatait közel százoldalas füzetben az ülészak megnyitása előtt már a résztvevők rendelkezésére bocsátották, míg az előadások teljes terjedelmű közlése 3 kötetben ebben és a jövő évben fog napvilágot látni. E kötetek közül egyet a Berlieni Tudományos Akadémia, kettőt pedig a Lengyel Tudományos Akadémia fog kiadni. Az IPU 1968-as ülészaka szervezőbizottságának elnöke, Bouček, B. professzor már 1967-ben kérelemmel fordult az illetékes magyar szervekhez az egyik kötet kiadása ügyében, választ azonban a kedvezőtlen döntésről csak nagyon elkésve kapott. A hazánkban kiadni kért paleoökológiai kötet kiadását is így a Lengyel Tudományos Akadémia vállalta s ezért adnak ki a lengyelek két kötetet.

Az ülészakra jelent meg a Világ Paleontológusainak Cimtára 1968. c. kiadvány is, amely 2.50 dolláros árban kapható. A Cimtár kiadása a hamiltoni egyetem /KANADA/ messzemenő anyagi támogatásával volt lehetséges.

A megnyitó ülés augusztus 20.-án a Kémiai és Technológiai Egyetem nagy előadótermében volt. Bouček professzor rövid üdvözlése után az Unió elnöke, Sahni professzor tartott beszámolót az indiai ülészak óta eltelt eseményekről,

majd a területi egységek titkárai tették meg jelentésüket. Az Unió titkára, Westermann professzor, az észak-amerikai paleontológusok egyesületének következő évi ülészeit ismertette előzetesen.

A.Manten, a Nemzetközi Palynológiai Konferencia titkára bejelentette, hogy a paleopalynológusok csatlakoznak a Nemzetközi Paleontológiai Unióhoz.

A megnyitó ülés folyamán Ager részéről az a javaslat hangzott el, hogy az Uniót jó lenne a Nemzetközi Geológus Kongresszus egyik comissiójává alakítani. Javaslata indoklásában arra utalt, hogy ezzel a megoldással a programok ütközése talán nagyobb mértékben lenne elkerülhető. A javaslat ellen azonnal felszólalt Sylvester-Bradley. Az elnökség kisebb bizottságot kért föl a javaslat tanulmányozására. Minthogy a terem hangulatán érezhető volt, hogy Ager javaslata nem talált helyeslésre, a bizottság elnökévé Sylvester-Bradleyt kérték föl. A bizottságot arra kérték, hogy a javaslat megvitatása után kialakított álláspontját ismertesse a záróközgyűléssel. Ugyanezen nap délutánján a paleobotanikai szekció tartott ülést és ezen a következő előadások hangzottak el:

1. Nemejc, F.: Origin of the European Vegetation and its main alterations during the Tertiary.

Az európai vegetáció harmadidőszaki változásainak megoldására Szlovákia területének flóráját nagyon alkalmasnak tartja a szerző földrajzi és rétegtanilag pontosan meghatározott, valamint gazdag fosszília anyaga miatt. Értékelése ezekről a következő:

A felső eocén flórája DK-Ázsia flórájával vethető össze, néhány felső kréta vagy paleocén idős elemmel vegyülve.

- 1/ Nagy változás az eocén és oligocén között volt, az idős elemek majdnem teljes eltűnésével és DK-Ázsiai /tropikus Indomalajai elemek hangsúlyával/.
- 2/ Második változás a középső- és felsőoligocén között következett be, a trópusi elemek visszahúzódásával és az arktotercier elemek megjelenésével. - Felső oligocén és alsó miocén kevert flóra számos arktotercier típussal rendelkezik, amelyek észak-amerikai és kelet-ázsiai recens fajokhoz kapcsolódnak.
- 3/ A harmadik változás az aquitan végén következett be, némely arktotercier elem csekély visszahúzódásával és némely termofil elem kiterjeszkedésével. A középső miocén /burdigal és helvét/ kifejezetten szubtrópusi kevert flóra, nem azonos az oligocénével.
- 4/ A negyedik változás az alsó tortonban lassan fluktuáló, a termofil elemek visszatérésével /DNY-ázsiai rokonságu/ - majd a felső miocénben az arktotercier elemek új elterjeszkedése mediterrán és pontokaspi rokonsággal.

Az 1.2.3. változás főként nagyobb hőmérsékleti oscillációval meghatározott, míg a 4. hőmérsékletcsökkenéssel és az európai klíma kontinentálisabbá válásával, a Tethys eltűnésével, nagy kontinentális szárazulatok kiemelkedésével /DK-Európa és DNY-Ázsia/ van összefüggésben.

Az európai flóra kialakulása a terciárban éppen olyan független, mint Észak-Amerikáé vagy Kelet-Ázsiáé. Az európai flórában nincs semmi feltűnő

bevándorlás se nyugatról /Észak- Amerika/ sem keletről /Kelet-Ázsia/.

A régi oligocén trópusi, szubtrópusi flóra szétterjedt, az egész Tethys területén, a mai indomaláj flórát az oligocén flóra reliktumának tekinthetjük. A későbbi terciér flóra összetevőit a régi paleogén flóra elemeinek tekinthetjük /1. változás/ Számos ezek közül, szinte kozmopolita elemként került az alsó miocénből az északi félgömb középső földrajzi szélességre, néha az evolúció által konvergensen átalakulva és hasonlóságot mutatva mind némely észak-amerikai, mind némely kelet-ázsiai recens tipushoz. Végül a 4. nagy változásnál sok arktoterciér típus indult fejlődésnek néhány kifejezetten kontinentális elemmel rokonságot mutatva DK-Európa és DNY-Ázsia néhány recens típusával. A pliocénvégi európai flóra 5 fő összetevőből állt:

1. néhány ritka mediterrán elem a régi oligocén flóra egyenes leszármazottja. 2. kozmopolita arktoterciér elemek, 3. némely kisebb hőmérsékleti igényű arktoterciér elemeknek egyéb direkt leszármazottjai, 5. és végül kontinentális klímához alkalmazkodott arktoterciér elemek direkt leszármazottjai /Közel- és Közép-Keleti flórákkal rokon/.

A 2. és 4. /kozmosopolita és kisebb hőmérsékleti igényű arktoterciér elemek/ csoportba tartozó elemeket nyugati /É-Amerika/ vagy távol-keleti /K-Ázsia/ elemeknek tekintjük. A fő florisztikai változásokkal összefüggésben megállapítható, bizonyos direkt rokonság a pliocénvégi ill.

quarter európai flórákkal, visszafele nem követhetők az alsó tortonnál tovább.

2. Sarjeant, W.A.S.: New developments in the application of fossilised planktonic organisms to problems of stratigraphy and paleogeography. A szerző szerint 1960 óta hatalmas haladás van a fosszilis mikroplancton tanulmányozásában. Különösen Hystrichosphaeridae-k váltak ismeretessé, amelyek között Dinoflagellata cysták és zöld algák /Chlorophyceae/ vannak, a problematikus maradványokat "Acritarchs"-nak nevezik. Ujabban ismerték fel az Acritarch-ok sztratigráfiai értékét a felső pre-kambriumban és alsó paleozoikumban, a Dinoflagellata cysták-ét a felső, közép jura üledékekben. Mindezek nagy ipari fontossággal bírnak. Felhasználhatók e csoportok tengerpartvonal kimutatására, jelzik a tengeri környezetet, felismerhetővé teszik a tengerrészek határait és az egykori tengeráramlásokat.
3. Manten, A.A.: A brief history of Palynology in figures. c. előadásában az 1916-1966 évek között működő néhány ezer palynológus adatait analizálja /a modern palynológia első 50 éve/. A palynológia fejlődése közben kialakult különböző ágazatait, különböző irányzatokba osztotta, a különböző ágazatainak együttműködését, tudományos kapcsolatait mutatta ki, valamint kiterjedt alkalmazhatóságát más tudományterületekben.
4. Hughes, N.F.: The need for agreed standards of recording in Pre-Quaternary Palynology c. előadásban a szerző szerint a prequarter palynológiai eredmények teljes

sztratigrafiai felhasználását akadályozzák a különböző laboratóriumi munkák eredményeinek standardjai. Még a palynológia botanikai alkalmazása is megengedi bizonyos minimális standardok alkalmazását. A palynológia ipari alkalmazásában az ellenőrzött adatokkal nagyon jó eredményeket érnek el, ha nem is publikálják. Nagyon vonzó standardot állítani az elért eredményről, minimum 100 megmért példányról egy típus lelőhely preparátumából és egyéb körülményekről /Hughes és Moody-Stuart 1967 b/, de a szerző véleménye szerint esetleg fontosabb és praktikusabb először egy rendszert kidolgozni a meglévő eredmények osztályozására. Ez az osztályozás, megjelölés szükségessé teszi a példányok számának megadását. A jövőre nézve a szerző szerint rétegtani korrelálás esetében egy részben ismert fejlődési sorrendbe teszik az adatokat /Hughes et al. 1967./. A linnéi specieseket nélkülözhetőknek tartja a fossziliák számára. A generikus és magasabb rendszertani hierarchiát szükségesnek látja az osztályozás közlésénél.

A specieseket helyettesítik a typus és az összehasonlítás mértékét kifejező betűk.

Világos így később kiegészítés jönne létre és soha sem lenne precíz, de szerinte a különböző szerzők számára az eredmények összehasonlítását egyszerűbbé tennék.

5. Pflug, H.D.: Fluorescence analysis of microfossils and Chemofossils in Precambrian stratigraphy c. előadásában kifejtette, hogy majd minden üledékes

kőzet több-kevesebb organofluoreszcens tulajdonságot mutat. Azt találták, hogy ez mikrofossziliáktól és szerves összetevőkből adódik. Az organofluoreszcencia használható módszere a precambriumi microfossziliák felkutatásának. A módszer használható eszköznek látszik a prekambriumi üledékek rétegténában és üledékképződésének vagy lerakódásának felderítésében.

A paleobotanikai szekciónak aug.21 és 22-én is folytatódott volna az ülése, ezen azonban nem tudtunk résztvenni. Mindössze egy-két előadás megtartásáról hallottunk. Aug.20-án du. egyidőben a paleobotanikai szekcióval, tartották az evolúciós szekció ülését is. Ezen Bouček, B. a Graptolithoideák törzsfajlásával és taxinómiájával foglalkozott behatóan. Drahovzal, J.A. /USA/ a Goniatitesek lobavonalának az időben végbemenő arányváltzásait ismertette. Wiedmann J. /NSZK/ krétaidőszaki Ammonitesek törzsfajlásai és rendszertani problémáit boncolta 5 kérdés köré csoportosítva. Szokolov, B.Sz. /SZU./ korai kambriumi Sabelliditidae alakokkal foglalkozva azt igazolta, hogy az újabban előkerült gazdagabb anyag alapján Ivanov professzor szerint is, aki a Pogonophorák specialistája, ezek a maradványok ide sorozandók és nem a férgék sorába. Sajnálatos módon elmaradt Ivanovszki A.B. előadása az ordovicium és szilur Rugosáinak az evolúciójáról és Einor O.L. előadása a faj problémájáról az őslénytanban. Yochelson E.L. /USA/ előadásában azt javasolja, hogy a - szerinte - tévesen a Monoplacophora osztályba sorolt Cambridium, Bagenovia és Stenothecoides genusok számára a puhatestűek sorában új osztályt /Stenothecoidea/ állítsanak fel. A szekció utolsó előadását Spinar Z.V. tartotta a békák törzsfajlásáról.

Izraeli, argentinai és csehországi gazdag anyag alapján arra a megállapításra jutott, hogy a Palaeobatrachidae család egészen külön származási ágat képvisel. Augusztus 21-re tüzték ki a "Biometria a paleontológiában" tárgykör szimpoziumát. Az egész napra tervezett ülésről azonban semmi tudomásunk nincs. Programja nagyon ujszerű témákat ígért. Remélhetőleg az ülészak anyagának mielőbbi megjelenése lehetővé teszi majd számunkra ennek az érdekes előadássorozatnak részletesebb megismerését.

Augusztus 22-én az "egyéb tárgyak" szekcióban mind de, mind du számos előadás hangzott el. Így Salaj J. /CSSR/ a Ny-i Kárpátok triász üledékeinek tagolását ismertette Foraminiferidák alapján. A korallokban és algákban gazdag karni mészkőben jól követhetők egyes Foraminiferida-csoportok filogenetikai sorai. Glaessner M.F. /AUSZTRÁLIA/ előadásában az ausztráliai prekambrium ősmaradványainak kutatásában elért előbbrehaladásról számolt be, Metazoák Medusák alakjában már a korai proterozóikumból kimutathatók. Coelomaták a késői prekambriumból ismeretesek. A stromatolithok algák életműködésének nyomai. Segítségükkel földrészek közötti kor-azonosítás ill. párhuzamosítás lehetséges. Conularidák is előkerültek a prekambriumból. Végeredményben arra a megállapításra jutott, hogy az alsó kambriumban sem gyors törzsfajlódási ütemmel, sem nagyarányú diversificatióval nem kell számolnunk.

Whittington, H.B. /Anglia/ a Burgess-palák ujravizsgálatáról számolt be ragyogó diapozitívek kíséretében.

Sztrelnyikov, I.D. és Hecker R.F. Kovalesszkijről szóló közös tanulmányát Hecker R.F. mutatta be. Ebben azt

69/4570/66187/0.J.

igazolták, hogy Kovaleszkij V.O. a morphofunctionalis analysis terén végzett munkásságát a szentpétervári egyetem anatómiai intézetében, Lesshaft professzor vezetése mellett kezdte meg. Az ő munkásságuk irányában dolgozott azután tovább hazájukban Pavlov. A.P., Boriszjak A.A. és Jakovlev N.N.: Szellemes törzsfá alakjában Hecker Dollo, Abel és Osborn törzsfabeli helyzetét is felrajzolta Kovalevszkihez viszonyítva. Végül a lengyel Pozaryska, K. mutatta be Szcechura, J.-val együttes dolgozatát, a kréta-harmadidőszaki határ lengyelországi helyzetéről mikropaleontológiai alapon. Megállapításuk szerint a dániai és monsi mikrofauna egymáshoz nagyon hasonló. A 3. szekció foglalkozott volna aug. 23-án és 24-én az Ostracodákkal. Ennek a szekciónak a munkásságáról nincs tudomásunk, de annyi biztos, hogy számos Ostracoda-kutató volt jelen és a program nagyon gazdag volt. A munkaprogramban ugyancsak aug. 23-án és 24-én szerepelt annak a szimpoziumnak az ülése, amely az ivari kétalakúsággal és ebből adódó taxinómiai következményekkel foglalkozott volna. A Westermann G.E.G. /Kanada/ kezdeményezésére tervezett szimpozion azonban már nem kezdte meg ülészakát. Hasonlóképpen elmaradt a gazdag és tanulságos programu paleoökológiai paleobiogeográfiai szekció, valamint az "egyéb témák"-kal foglalkozó 5. szekció második ülése is.

Augusztus 23-án a Nemzetközi Paleontológiai Unió megtartotta záróközyűlését. A záróközyűlés úgy határozott, hogy a beterjesztett javaslatot csak az 1972. évi Montrealban tartandó közyűlés tárgyalja. Az Unió új elnökévé - a szokásoknak megfelelően - az ülészak rendezőbizottságának elnökét, Bouček, B. professzort választották

egyhangu lelkesedéssel, titkárnak pedig újra Westermann
G.E.G.-t a hamiltoni egyetem professzorát.

Kivánatos lenne, hogy az Őslénytani Szakosztály, mint a magyar paleontológusok társadalmi szerve, szorosabb kapcsolatot létesítsen a Nemzetközi Paleontológiai Unióval.